

VEDLEGG

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Kunnskaps- og integreringsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
21/2057-

Dato
22. april 2021

Representantforslag 191 S (2020-2021) om arbeidslivsfag og mer praktisk innrettet ungdomsskole for økt rekruttering til yrkesfag

Skolen har som kjent både et danningsoppdrag og et utdanningsoppdrag. Opplæringen skal danne hele mennesket og gi hver og en mulighet til å utvikle sine evner. Den samlede opplæringen og fagenes sammensetning skal bidra til at elevene får kunnskap om og innsikt i natur og miljø, språk og historie, samfunn og arbeidsliv, kunst og kultur, og religion og livssyn. I tillegg er det viktig hvordan opplæringen foregår. Elevene dannes gjennom å få opplevelser, praktiske utfordringer og et bredt spekter av aktiviteter i undervisningen og skolehverdagen. Slik bidrar alle fagenes kompetanseområder og praksisen i hele opplæringen samlet sett til elevenes danning og utdanning.

Regjeringen deler representantenes mål om en grunnskoleopplæring som bidrar til god rekruttering til yrkesfag. Undersøkelser har vist at det er en generell oppfatning at innføringen av Kunnskapsløftet i 2006 har bidratt til at grunnleggende ferdigheter og språk- og realfag har fått større oppmerksomhet, og mange har gitt uttrykk for at opplæringen i de praktiske og estetiske fagene er blitt mer teoretisk. Ett av målene med fagfornyelsen har vært at de nye læreplanene skal bidra til at elevene i grunnskolen får kunnskaper, ferdigheter og erfaring med innhold og arbeidsformer som avspeiler videregående opplærings mange retninger og muligheter. Derfor har de nye læreplanene i flere fag fått en utforskende og praktisk dreining.

Representantenes forslag består av fire ulike deler. Jeg vil kommentere disse hver for seg.

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av opplæringslova slik at alle elever i ungdomsskolen får mulighet til å velge arbeidslivsfag.

Som representantene beskriver, skal elever på 8.–10. årstrinn enten ha arbeidslivsfag, fremmedspråk eller fordypning i engelsk, norsk, samisk eller matematikk. Skoleeier skal tilby opplæring i fremmedspråk etter læreplanen i fremmedspråk på nivå I i minst ett av de fire språkene tysk, fransk, spansk eller russisk, og opplæring i minst ett av i fordypningsfagene norsk, engelsk, samisk eller matematikk ved hver skole. I tillegg *kan* skoleeier tilby arbeidslivsfaget. Når en elev har valgt enten arbeidslivsfag, fremmedspråk eller fordypning i engelsk, norsk, samisk eller matematikk, skal eleven normalt ha faget på hele ungdomstrinnet (jf. forskrift til opplæringsloven § 1-8 første ledd).

Først vil jeg påpeke at jeg på generelt grunnlag mener flerspråklighet er en viktig kompetanse både for den enkelte og for samfunnet. Det er derfor viktig at så mange elever som mulig får muligheten til lære et annet fremmedspråk i tillegg til engelsk. Det gjelder uavhengig av om de skal ta yrkesfag eller studieforberevende utdanningsprogram i videregående opplæring.

Det er ikke noe krav om å ha hatt 2. fremmedspråk på ungdomstrinnet for å komme inn på verken yrkesfaglige eller studieforberevende utdanningsprogram. Fremmedspråk er et fellesfag på de studieforberevende utdanningsprogrammene, men ikke på de yrkesfaglige. For elever som begynner på studieforberevende utdanningsprogram uten fremmedspråk på ungdomstrinnet, vil det bety at de må begynne med ett fremmedspråk i tillegg til engelsk. Det betyr at de vil få færre timer til valgfrie programfag. Dette gjelder ikke elever som er fritatt fra kravet om opplæring i fremmedspråk.

Så er jeg enig med representantene i at arbeidslivsfaget kan være et godt alternativ til fremmedspråk eller fordypningsfagene for en del elever på ungdomstrinnet. Faget kan både bidra til motivasjon og mestring og det kan være en medvirkende faktor til at disse elevene velger yrkesfag.

Arbeidslivsfaget er et fag hvor noen elever kan få arbeidspraksis, i stedet for å ta fremmedspråk eller annen faglig fordypning. Det er imidlertid slik at *alle* elevene på ungdomstrinnet skal ha faget utdanningsvalg i 110 timer fordelt over tre år. Utdanningsvalg er et sentralt fag for å bidra til å gjøre elevene i stand til å ta gode utdannings- og yrkesvalg. I dette faget er det mulig å kombinere undervisning på skolen med utprøving og praksis på en arbeidsplass. Med fagfornyelsen innførte regjeringen også praktisk håndverksfag som ordinært valgfag. Dette valgfaget handler om å gi elevene praktiske erfaringer med ett eller flere håndverk og gi dem innblikk i håndverk som tradisjon og yrke, og læreplanen presiserer for eksempel at det skal legges til rette for samarbeid med lokalt arbeidsliv.

Jeg mener vi må være forsiktige med å pålegge skoleeier og skolene å tilby for mange alternativer. Det er lokalt behov for en tilstrekkelig fleksibilitet i oppbyggingen av de valgbare tilbudene til elevene. Tilbudet må både tilpasses behovene i elevgruppen, lokale forhold og

de ulike forutsetningene de har for å tilby kvalitativt gode alternativer. En ekstra styring slik representantene foreslår, vil kunne få utilsiktede konsekvenser. Mange skoler er for eksempel små og har få elever. En strammere regulering vil kunne bidra til begrensninger på andre områder. I tillegg har skolene allerede mulighet til å organisere arbeidslivspraksis i andre fag, jf. omtale av utdanningsvalg over. Jeg mener derfor at å imøtekomme dette forslaget både vil være unødvendig og feil styring av det lokale handlingsrommet.

2. Stortinget ber regjeringen legge til rette for etter- og videreutdanning av lærere som skal undervise i arbeidslivsfaget.

Ett av regjeringens viktigste bidrag for å gjøre opplæringen enda bedre, er den store satsingen på videreutdanning. Siden 2014 har vi gitt rundt 40 000 tilbud om videreutdanning gjennom Kompetanse for kvalitet (Kfk). I år har vi satt av 1,6 milliarder kroner til videreutdanning. Dette gir om lag 6000 videreutdanningsplasser.

Hvilke fag og fagområder som blir utviklet og tilbudt gjennom tilbudskatalogen til Utdanningsdirektoratet avgjøres i samarbeid mellom arbeidstakerorganisasjoner, KS, lærerutdanningene og nasjonale myndigheter, som er partene i strategien. Videreutdanning i arbeidslivsfag er ikke et tilbud i tilbudskatalogen til Utdanningsdirektoratet. Lærere har imidlertid mulighet til å søke om plass på ordinære videreutdanninger ved høyskoler og universitet med de samme betingelsene innen Kfk.

Partene i Kfk har blitt enige om prioriteringer i søknadsbehandlingen. Søknader i matematikk, engelsk, norsk, samisk og norsk tegnspråk skal prioriteres først, slik at skoleeiere skal kunne oppfylle kompetansekravet for å undervise i disse fagene innen 2025. Videre er 30 millioner kroner øremerket til videreutdanningsplasser i praktiske og estetiske fag, og alle søknader fra tidligere Finnmark fylke og fra kommuner i oppfølgingsordningen vil bli prioritert.

Det er skoleeier som er ansvarlig for at ansatte i deres skoler har den riktige og nødvendige kompetansen. Det er derfor de som prioriterer og godkjenner læreres søknader til videreutdanning. Gjennom partnerskapsavtaler om lærerutdanning og lokal kompetanseutvikling legges det også til rette for dialog og samhandling mellom skoleeiere og UH-institusjoner som gir muligheter for å identifisere kompetansebehov og aktuelle etter- og videreutdanningstilbud. Skoler og skoleeiere prioriterer lokalt hvilke tiltak de ønsker å iverksette i partnerskap med universitet og høyskoler innenfor tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling.

Jeg vil i tillegg vise til beskrivelsen av kompetansepakker og støtteressurser i svaret på spørsmål 3.

3. Stortinget ber regjeringen sørge for gode veiledninger for utarbeidelse av lokale læreplaner i faget.

Læreplanene er blitt utviklet gjennom en omfattende involveringsprosess, noe som både har bidratt til gode læreplaner og til god forankring i skolene. I utviklingen av alle de nye læreplanene har vi vært opptatt av at de skal så gi tydelig retning for og støtte til det lokale arbeidet som mulig, og at de skal suppleres med gode veiledningsressurser og god informasjon.

Det er derfor utviklet en helt ny digital læreplanvisning hvor progresjon i de enkelte fag og sammenhenger mellom de ulike delene av læreplanverket og de ulike læreplanene i fag, synliggjøres. I tillegg er det lagt inn koblinger til andre støtteressurser i selve visningen. Dette er ressurser som er i stadig utvikling. Det er også utviklet et eget planleggingsverktøy i tilknytning til læreplanvisningen. I verktøyet kan lærerne konkret planlegge opplæringen, for eksempel i hvert enkelt fag eller tverrfaglig opplæring i flere fag, de kan legge til ressurser og samarbeide med andre lærere. Planene kan også deles med elever og foreldre.

Parallelt med fagfornyelsen er det også utviklet nettbaserte kompetansepakker for å støtte skoleledere og lærere i det lokale arbeidet med å ta i bruk det nye læreplanverket. Kompetansepakkene retter seg mot konkrete fag, men også mer generelle eller tverrfaglige emner som programmering og algoritmisk tenkning, sosial medier eller elever med høyt læringspotensial. Kompetansepakkene skal bidra i et skolebasert utviklingsarbeid og i den desentraliserte ordningen for kompetanseutvikling. Det utvikles stadig nye pakker basert på tilbakemeldinger og behov. Kompetansepakkene er åpent tilgjengelig for alle og det er ingen begrensinger på antall deltakere.

I tillegg utvikles det flere fagspesifikke støtteressurser rettet mot læreplanforståelse og vurderingspraksis. Det er blant annet utviklet kjennetegn på måloppnåelse i alle fagene på ungdomstrinnet, også i arbeidslivsfaget. Kjennetegnene skal først og fremst bidra til å støtte oppunder standpunktvurderingen i fagene og ligger tilgjengelig i den nye læreplanvisningen.

Det er også utviklet en egen ressurside om fysisk aktivitet og estetiske uttryksformer i skolen og mange ulike demonstrasjonsvideoer som er tilgjengelige på Utdanningsdirektoratets nettsider.

Jeg mener derfor dette forslaget allerede er godt ivaretatt.

4. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan elevene på ungdomstrinnet kan få økte valgmuligheter og en større andel praktiske og estetiske fag på timeplanen.

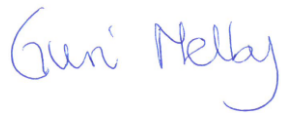
I grunnskolen utgjør de praktiske og estetiske fagene musikk, kunst og håndverk, mat og helse og kroppsøving samlet ca. en fjerdedel av grunnskolens samlede timetall. Dette er fag som alle elevene har. Elevene på ungdomstrinnet har i tillegg 171 timer valgfag fordelt over

tre år. Valgfagene representerer en bredde av ulike fagområder og temaer, og de nye læreplanene i valgfag legger vekt på at dette skal være praktiske fag som skal bidra til at elevene opplever motivasjon og en variert opplæring. Timene som er avsatt til valgfag kan også brukes til at elever som har tilstrekkelig kompetanse i grunnskolefag kan følge opplæringen i ett eller flere fellesfag eller programfag på videregående nivå. Tiden avsatt til valgfag legger derfor til rette for betydelige muligheter for valg for elevene. Skolene må tilby minst to av seksten valgfag.

I tillegg til fleksibiliteten som ligger i valg av fremmedspråk, faglig fordypning eller arbeidslivsfag, og i valg av valgfag, er det også andre muligheter for fleksibilitet i fag- og timefordelingen i grunnskolen. Skoleeier kan for eksempel omdisponere inntil 5 prosent av timene i fagene til andre fag. Opplæringslovutvalget har foreslått å øke denne fleksibiliteten til 10 prosent. Departementet bearbeider nå resultatet fra høringen og regjeringen vil i løpet av 2021 sende et forslag til ny opplæringslov på høring.

Jeg vil avslutningsvis legge til at vi ikke bør karakterisere skolens fag som *enten* praktiske *eller* teoretiske. Praktiske og estetiske fag er en samlebetegnelse for skolefagene musikk, kunst og håndverk, kroppsøving og mat og helse. Dette er fag som har en særlig praktisk karakter, men også disse fagene har forankring i ulike akademiske disipliner. I tillegg kan praktiske og estetiske arbeidsmetoder bidra til variasjon og dybdelæring i alle de ulike fagene. I det nye læreplanverket har læreplanene i flere fag fått en mer praktisk innretning og de legger bedre til rette for en utforskende praksis. I strategien *Skaperglede, engasjement og utforskertrang. Praktisk og estetisk innhold i barnehage, skole og lærerutdanning* løfter regjeringen særlig fram de praktiske og estetiske fagene og fagområdenes muligheter og egenverdi og understreker videre betydningen av estetiske læringsprosesser og praktiske arbeidsformer i alle fag.

Med hilsen

Guri Melby

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådens signatur